

ATAÇ
GÜNCE: 2

1956-1957

CAN Yay. 2. BASIM

[Tarihsiz]

LAİKLİK- Önce şunu söyleyeyim, böyle yazıyorum bu laiklik tilciğini. Uymuyor bizim dilimize: Bir ‘a’, sonra bir ‘i’, üstelik de ‘l’ ile başlıyor... Ne yapayım ki Türkçesini bulamadım daha. Yunanca laos tilciğinden gelirmiş, laos da kamu, halk demekmiş, laikos kamudan, halktan olan, okumuşlar, bilginler, toyunlar (rahipler) katından olmayan. Aramalı Türkçesini, uydurmalı. Neyse! şimdilik kullanalım o yabancı tilciği, ‘laik’ diyelim ‘laiklik’ diyelim.

Birkaç yıldır ağızlarda dolaşan bir söz var: ‘Laiklik, dinsizlik demek değildir.’ Boyuna söylüyorlar bunu. İşliyorlar bu sözü, söylevler kuruyorlar bunun üzerine. ‘Dinsizlik demektir’ diyen mi oldu?’ Yoo! İstedikleri, kimseyi yanıtlamak değil, ‘Laiklik dinsizlik demek değildir,’ diye başlıyorlar, sonunda ‘Laiklik dinlilik demektir,’ demeye getirmek istiyorlar. Değildir, dinlilik demek de değildir laiklik. Dini gönüllere bırakmak demektir.

Durul (devlet) işlerinden açılınca, yasa yapmak gerekince dini karıştırmamak demektir. Bir toplantıda, durul işleri konuşulurken biri kalkıp da dini ileri sürerse, bilin ki o kişinin davranışı laikliğe aykırıdır. Victor Hugo bir yırında, ‘Défense à Dieu d’enter dans nos laboratoires’ demiş: ‘Tanrı bizim çalışıklarımıza giremez, yasaktır.’ Bilgin kişi dinsiz olur, Tanrı’ya inanmaz demek değildir, araştırmalarında dini işin içine karıştırmaz demektir. Tanrı, çakmaklara (laboratorium’lara) giremeyeceği gibi kamutaylara, kurultaylara, acun işleri konuşulan yerlere de girmemelidir. Tapınaklar yeter Tanrı’ya. İnanıyorsanız, sizin gönlünüz de yeter. Karışmanın başkalarının inançlarına.

Başkalarının inançlarına karışmamak ellerinde değil. Yeryüzünde kim varsa, kendi düşüncelerine, kendi inançlarına uyacak. Uymadı mı, toplumdan atmaya kalkacaklar. Birtakımı da yeni bir söz çıkarmışlar: ‘Dinsizlik solculuktur.’ Solculuk da, biliyoruz, bu ülkede ortaklamacılığın (communisme’nin) adı. Bu gibi sözlerle anları (zihinleri) karıştıracaklar. Dinsizler arasında solcu da vardır, sağcı da vardır. Ortaklamacılar arasında da dinliler, koyu dinliler bulunuyor.

Ne demek bu? Kişi inanabildiğine inanır. Ben dinsizsem, Tanrı’ya inanmıyorsam size ne? Sizin dininiz de söylüyor: Dinsizler tamuda (cehennemde) yanacaklarmış. Demek yeryüzünde değil, öbür acunda, Tanrı verecekmiş onların kuyunlarını (cezalarını). Peki, size ne oluyor? Siz, Tanrı’nın yerine mi koyuyorsunuz kendinizi?

Doğrusu, istemiyorlar laiklik ilkesini. Devrimi yıkmak için onu sarsmaya çalışıyorlar. Açıkça da söylemiyorlar bunu. Yüzyıllardır ala (hileye) alışmışlar, 'laiklik' ilkesine bağlı olduklarını ileri sürecekler, gene de o tilciği anlamından boşaltacaklar, laiklik dinlilik demeye getirecekler. Hani Atatürk'ü de bir anlatmaları var: Sanırsınız ki devrimi yapan büyük kişi değil de herhangi bir Hacı Mustafa Efendi...

Katlanmayalım buna: Atatürk'ün yaptıklarını, devrimi diledikleri gibi, işlerine geldiği gibi yorumlamalarına bırakmayalım. Bilelim ki devrim ilkelerinin özü laikliktir, dini acun işlerine karıştırmamaktır. Ona su katılmasına bıraktık mı, gene dünkü yaşayışa döneriz. Bizi o eski, çürümüş düşünüşten kurtaracak bir Atatürk daha kolay kolay gelmez.

[Tarihsiz]

İLERİ- Bir 'ilerilik' sözüdür gidiyor: 'İleri düşünce, ileri görüş...' Pek de aydınlatmıyorlar ne demek istediklerini.

Kim söyler kendisinin 'geri' düşünceli olduğunu? Geçmişe, geleneklere en bağlı olanlar, ataların çizdiği yoldan ayrılmamayı öğütleyenler de yarını kurmaya çalıştıklarını, yarının güzel olmasını istediklerini söylemezler mi? Bay Yahya Kemal Beyatlı 'Ne harabî, ne harabatiyim, / Kökü mazide olan atîyim' dememiş mi?

Bilirsiniz, geçmişe, geleneklere bağlı değilimdir ben. Eskide sevdiğim nenler vardır, Fuzuli'nin, Baki'nin gazelleri gibi. Onların da, bugün yaşasalar bile (yaşayacağı da benzemiyorlar), bugüne örnek olmalarını istemem. Onların yaratıcılığı örnek olmalıdır, biçimleri, özleri değil. Onlardaki anlayışın, inançların sürüp gitmesini isteyenler, bugünün yaratıcılığına engel olurlar.

Geçmişçi, gelenekçi değilim. Gene de 'ilerilik'le öğünenleri anlamıyorum. İri lakırdı ediyorlar gibi geliyor bana. Neden 'ilerilik' bize vergi olsun da onlar 'geri' sayılsın? Yarını tekel altına almaya mı kalkıyoruz? Boyuna 'ilerilik' sözü edenlerin birtakım düşünelere saplanıp gerçek yeniliği görmedikleri çok olur.

Bir de Bay Tefvik ileri var... Onu düşünseler de 'ilerilik' savının (iddiasının) boş olduğunu anlasalar.

Tarihsiz

ÖZGÜRLÜK- Özgürlük ancak düşünen kişi için gereklidir. Düşünmeyen, kendisine belletilenlere incelemeksizin inanıp bağlanan kişi ne yapsın özgürlüğü? Kullanamaz ki. Körü körüne inanmak özgürlüğünü mü istiyorlar? O vardır öteden beri, onu kimse kimsenin elinden almaz.

Özgür kişi başka bir kişiye, bir öğreticiye, bir önüte bağlı değildir.

— Ne karıştıyorsunuz? Ben bir önüt seçeceğim kendime, onun öğretisine bağlanacağım, özgür değil miyim bunu yapmakta?

— Karışmıyorum sizin işinize, istediğinize uyun, bağlanın, ancak özgürlük demeyin bunun adına. Anlayacağınız, bir dil sorunu yapıyorum bunu. Sizin kendi kendinizi bağlayıp sonra buna özgürlük demeniz, bir dil yanlışı yapmışsınız gibi dokunuyor bana.

İyi bakın, boyuna özgürlük sözü edenlerin çoğu tilcik'leri (kelimeleri) de gelişigüzel kullanıyorlar. Kişiler arasında kurulmasını istedikleri eşitliği, önce tilcikler arasında kuruyorlar? Neden 'sarı' tilciğinin anlamı, 'yeşil' tilciğinin anlamından ayrı olsun? 'Kendini bağlamanın' adını da 'özgürlük' koyuverirler.

Bir bakıma doğrudur da. Kendini bağlayan kişi bir sıkıntıdan, düşünmek dediğimiz büyük sıkıntıdan kurtulur. Bir olayı, ortaya atılan yeni bir düşünüyü inceleyeceksiniz, doğruyu, yanlışı arayacaksınız. Çoğu, doğru ile yanlış karışıktır, kolay kolay çıkamazsınız içinden. Çekilir mi bu? O işi 'büyüklerinize' önütlerinize bırakırsanız, siz de düşünmekten kurtulup gönlünüzün dilediğini yapar, eğlenirsiniz. Dahası var: Dilediğinizi yapamazsanız, eğlenemezseniz bile, sorumluluk kaygısı çekmezsiniz: .

"Neden yaptınız bunu?"

"Önütüm buyurdu da onun için yaptım."

Ne yapalım ki özgürlük bu değildir: Özgürlük, düşünmek sıkıntısına, sorumluluk kaygısına katlanmak demektir.

EK.— Yukarıdaki sözlerden benim eşitlik ilkesinden yana olmadığım anlamı da çıkarılabilir. Doğru değil. Doğru değil, kişiöğullarının eşitliğe ermelerini isterim. Öyle sanıyorum ki eşitlik olmadan özgürlük de olmaz. Bir önüte, bir öğretiye bağlananlar eşitliği istiyor mu? Görünüşte istiyorlar, gerçekte değil. Kendilerini 'büyüklerde, önütleriyle bir tutamıyorlar ki, kulluktan silkinemiyorlar ki eşitliğe erebilsinler.

Pazar, 26 Ağustos

SOLCULAR- Şu 'solcu' denen yazarların, sanki dişlerini gıcırdatarak, "**Ha alçaklar! Siz de anlamıyor değilsiniz doğruyu, gene varlıklı kişilere yaranmak, çıkarınızı korumak için anlamamazlıktan geliyorsunuz!**" diye bir konuşmaları var, kızdırmıyor da kişiyi, güldürüyor. Ne var ki bıkkınlık verdi artık. Bön kişilerin bilgiç bilgiç söylenmelerini, eğlenmek için, bir süre dinleyebilirsiniz. Ancak tadında bırakmak gerek.

Kendileri kul oldukları, buyruklarla iş gördükleri için başkalarını da öyle sanıyorlar. Utanmaları da yok. Yeni genel yazmanlarının anlattıklarından sonra, o solcu yazarların bir iki yıl olsun susacakları, kendilerini unutturmaya çalışacakları sanılırdı. Ne gezer! Hani bir yoluna getirselere, Stalin 'i öve öve göklere çıkarmış olmak suçunu da bourgeois'lara yükleyecekler.

EK— Solcular inanıyorlar öteki yazarların salt varlıklı kimselere yaranmak, çıkarlarını korumak için yalan söylediklerine. ‘Büyükleri’ kendilerine öyle demiş, inanmaz olurlar mı? Ne duyarlarsa büyüklerinden, inanıyorlar, kanıyorlar. Dün Stalin’in eşi benzeri gelmemiş, gelmeyecek bir öke (dâhi) olduğuna inanmışlardı, bugün de yalnız yavuzluklar kurmuş bir sayrı (hasta), bir büyüklük delisi olduğuna inanıyorlar. Dün aldatılmışlar, önderleri aldatmış kendilerini, bunun üzerinde durmuyorlar, düşünmüyorlar. Düşünseler içlerine bir kurt, bir sizin (şüphe) düşecek, önderlerine de, özlerine de bu denli güvenemeyecekler.

Solcu yazar, çoğu inanmakla yetinip, düşünmeyen kişidir. Doğrular, bütün doğrular öğretilmiş kendisine, neden düşünsün artık, neden düşünüp de yorsun kendini? Hepsi de bilgin sanıyor kendilerini, inandıkları uzasal özdekçilik (tarihî maddecilik) bilime dayanıyormuş da, bilimsel bir yöntemmiş de onun için. Bilim, inanmaya çağırılmaz kişiyi, düşünmeye, denemeye, çağırır. Bilime inanla bağlandınız mı, bilim bilim olmaktan çıkar, bir ‘inandım’ bir ‘credo’, bir ‘amentü’ olur. Solcular, ortaçağ tanrıganlarının (rahiplerinin), Doğudaki ‘softaların’ Aristoteles’e bağlandıkları gibi bağlanıyorlar Marx’a, ‘Önüt böyle buyurdu...’ ‘Magister dixit...’

Suç Aristoteles’te değil, onun dediklerini birer değişmez buyruk sayanlardadır.

[Tarihsiz]

OKURKEN- Bir dergi geldi, bir yazısını okumak istedim, bir yerinde ‘**Türk çocuğunun fitrî yaradılışı...**’ diye bir söz ilişti gözüme, attım elimden. ‘**Fitri yaradılış...**’ ‘Fitri’, yaradılıştan, doğuştan demektir. Bunu yazan, yaradılışın bir de sonradan edinileni, kışbîsi olduğunu mu sanıyor?

Öyle sandığı yok, düşünmeden yazıyor. Aramıyor tilciklerin anlamını, gelişigüzel diziveriyor onları. Bir yerden duymuş, bellemiş fitrî tilciğini, ne demek olduğu üzerinde durmamış, gene de sözü süsleyeceğini, güzelleştireceğini sanmış... Benden öğüt kendisine: "**Türk çocuğunun fitrî yaradılışındaki Tanrı vergisi vehbî istidatlar**" diye yazsın, büsbütün gülünç olur ya, daha bir güzelleşir tümcesi, kendisini de esrikleştirir (mest eder), dinleyenleri de.

Esrikleştireyorlar böyle sözlerden, anlamını iyice bilmedikleri o Arapça, Farsça tilciklerin söze bir derinlik, bir incelik kattığını sanıyorlar. Çoğunun öz Türkçeyi istememesi de bu yüzden. Türkçe tilcikleri ne de olsa anlıyorlar, böyle bezek olsun diye kullanamıyorlar. O yazar bencilenin öz Türkçeci olsaydı, ne diyecekti? ‘**Türk çocuğunun doğuştan yaradılışındaki...**’ Bunun denemeyeceğini kendi de anlar, okurlarının da anlayacağını düşünür, ‘doğuştan’ı silerdi. Silmek de değil, yazamazdı onu.

Neden böyle durdum bunun üzerinde? Dil, düşüncenin gözgüsüdür (aynasıdır) de onun için. Yersiz tilcikler kullanan kişi, düşüncesine önem vermiyor demektir. Yersiz kullanılan bir tilcik, bozar düşüncüyü, anlaşılmaz bir duruma sokar. ‘**Fitri yaradılış**’ sözünü gören bir okur, tilciklerle esrikleşmekten başka bir nen arıyorsa, şöyle der kendi kendine: ‘**Fitri yaradılışı...**’

Demek bu yazara göre yaradılışın bir doğuştan olanı, bir de edinileni var. Edinilen yaradılış ne demektir? Bu yazarın dilinde yaradılışın ayrı bir anlamı olacak. Nedir o anlam?' Bu araştırır da karmakarışık olur düşüncesi...

Nerede bizde öyle okurlar! Öyle okurlarımız olsa o yazar da böyle gelişigüzel yazamaz, anlamı üzerinde durur tilciklerinin, düşüncesini en açık belirtecek tilcikleri arar, onları kullanır, bezek olsun diye yersiz tilcik kullanmayı bırakır.

Attım elimden o yazıyı. Ben tilciklerle esrikleşmem de onun için.

[Tarihsiz]

YOLCULUK- Eskiden atla, arabayla yola çıkarlarmış da, günlerce giderlermiş. Aylar sürdüğü de olurmuş. Biz artık katlanamıyoruz buna... Gideceğimiz yere çabuk varmak istiyoruz. Şimendifer yolculuğuna bile dayanamıyoruz. İzmir'e yirmi dokuz saatte gittim, motorlu trenle döndüm, o da on altı buçuk saat sürdü. Bunaldım doğrusu.. Atalarımızın, dedelerimizin katlandıkları uzun yolculuklara biz neden katlanamıyoruz? Uçağın bizi daha çabuk götüreceğini biliyoruz da onun için. Öyledir kişiöğlü, bir kez daha çabuğu, daha kolayı buldu mu, daha dün yetindiğini, büyük bir sıkıntı saymaya başlar. Tren varken yaya, ya da atla yolculuğa çıkanlara şaşıyoruz. Uçak varken trenle gidenler de onlar gibi değil mi sanki? Doğrusunu isterseniz uçak çağında trenle, gemi ile yolculuğa çıkanlar geri kimselerdir. Geri kalmış kişi, çağının sağladığı kolaylıklardan asılanmayan (faydalanmayan) kişidir...

Eskiden, atla, arabayla yolculuğa çıkılan günlerde, kişiler çevrelerine bakarlar, doğanın güzelliklerine dalarlarmış. O günlerde yaşasaydım belki ben de doğa güzelliklerini severdim. Şimdi bir tat alamıyorum onlardan. Güneşin doğması, batması, suların şırıl şırıl, ya da gürül gürül akması, dağların, kırların görünüşü güzelmiş, daha nice güzellikler varmış doğada. Ne yalan söyleyeyim, biri çekmiyor, biri ilgilendirmiyor beni. Çekse, ilgilendirse bile çok sürmüyor. "Bana ne?" diyorum çabucak. Ben ancak kişiöğlunun yarattığı güzelliklere ilgilenir, ancak onları severim. Kuşların ötmesini ne yapayım? Çalgı dinlerim. Dağlara, derelere bakmaktansa bedizlere (resimlere) bakarım, makinelere bakarım. Uygarlık günden güne kurtarıyor kişiöğlunu doğadan, usun yarattığı güzelliklere ilgilendiriyor. Doğayı konu olarak almaktan bile kurtarıyor. Hani şimdi soyut (abstrait) bediz diyorlar, doğrusu pek anlamıyorum onu, tadına pek varamıyorum, gene de seviyorum onu, bizi doğadan kurtardığı için. Anlamamak benim güçsüzlüğümünden, aldığım eğitimin yetersizliğinden. Anlamasam da seziyorum soyut dörütteki amacın büyüklüğünü.

Ulus, 3 Ocak 1957

EKİN- Alain, ekin (culture) için, "Övür olmaktır düşüncenin türlü türlüyle. O duruma eren kişi bütün büyük yazarları okur da araştırır ne dediklerini, beğenip benimsemeye, ya da beğenmeyip atmaya değil, kavramaya çalışır önce," diyor.

Bizde bu yok işte. Okumuyor muyuz? Okuyoruz ya, niçin okuyoruz? Doğruyu öğrenmek için okuyoruz. Bize yol gösterecek okuduğumuz, işimize yarayacak, kendimize de, çevremize de asısı (faydası) olacak... Ekin değildir bu. Bilgi edinmek, bilgin olmak dileği de ekin değildir. Bilgi ile, bilimle ekin birleşemez demiyorum, nice bilginler vardır, ekinli kimselerdir. Ancak bilgi ile, bilimle ekin bir değildir, ayrı ayrı nenlerdir. Nice bilginler de vardır, doğanın türlü yasalarını bulgulamışlardır (keşfetmişlerdir), gene de ekinli kimseler değildir.

Ekin, kişiöğluna, kişiöğlunun duygularına, düşünülerine, bütün yaptıklarına, kurduklarına ilgilenmek demektir. Doğruyu yanlış, iyiyi kötüyü, yararlıyı yararsızı ayırt etmeden. Doğru yanlış, iyi kötü, yararlı yararsız, bakana göre, bakış açısına göre değişir. Bizim kötü dediğimizde en büyük iyilik diye bakan kişiler, toplumlar olmuştur, onları da anlamamız, onlarla da bile-duyuşa (sympathie'ye) ermemiz gerektir.

Bunun içindir ki ekinli kimse, ekince eren kimse bağınaz (müteassıp) olamaz. Kendisinin de bir inandığı, bağlandığı bir öğreti (doctrine) olabilir, onları savunur. Ancak kendi inandıklarına uymayan, kendi bağlandığı öğretinin dışında kalan, ona karşıt olan düşüncelerin de doğru bir yanı bulunabileceğini, onların da yaşama tüzcesi (hakkı) olduğunu bilir, unutmaz. Ekinin tersi bağınazlıktır, bağınazlığa çağırın bütün öğretiler ekinin yağısıdır (düşmanıdır).

Birey için olmasa bile toplum için ekin, bilimden önemlidir, bilimden gereklidir. Ekinsiz bir toplumda bilim gelişemez de onun için. Bırakmazlar ki bilgin kişinin dilediği araştırmaya girişmesine. Önüne yasaklar dikilir. Yerleşmiş öğretiden ayrılmak yasağı, yanlışta sapmak yasağı, topluma yararlı olmayan işlerle uğraşmak yasağı, düzeni bozmayı da göze almak yasağı... Yasakların çoğunu ekinsizlik uydurur.

[Tarihsiz]

ÖLÜM- Bir yazar öldü mü, birçok yazılar yazılıyor. Sağlığında adını bile anmıyorlar, bir betiğini bile okumamış olanlar, bakıyorsunuz, arkasından gözyaşları döküyor, İranlıların muharrem töreninde olduğu gibi dövünmeye başlıyorlar. Saygısızlıktan gelir bu. Ercüment Ekrem Talû yaşarken Varlık, Yeditepe, Yenilik dergileri anarlar mıydı onun adını? İnanırlar mıydı iyi bir yazar olduğuna? Bir kimseye gerçekten saygı göstermek, kendisi için yaşarken ne söylüyorsanız ölümünden sonra da onu söylemektir. Anmaz mıydınız adını? Gene de anmayın. Bir yazarımız vardır, Ahmet Haşim'in sağlığında söver dururdu ona. Ahmet Haşim öldüğü gün bir de baktık, "**Bizi bıraktın da nerelere gidiyorsun?**" diye bayağı bayağı bağıyor. Gereksiz işlerdir bunlar, yakışsız işlerdir. Neden yapıyorlar bunu? Ölü arkasından ağlamak kolaydır da onun için. İçi boş, duygulu duygulu sözler söylersiniz, olur biter.

Geç olmasını dilerim ya, ben de bir gün öleceğim. Arkamdan yazılacak yazıları düşünüyorum da şimdiden kızıyorum.

[Tarihsiz]

ÖZGÜRLÜK- ‘Özgürlük!.. Özgürlük!..’ diye iç çekenlerin çoğuna şaşıyorum. Ne yapacaklar özgürlüğü? Elleri olan özgürlüğü de kullanmıyorlar. En küçük çıkarlarından geçemiyorlar, bir arkadaşı gücendirmeyi göze alamıyorlar. Bir diyecekleri varsa çevrelerine iyice bir bakmadan söyleyemiyorlar, bir işte yanıldıklarını anlamış olsalar bile bir türlü bilinmiyorlar (itiraf edemiyorlar), bunu duygularına göre düşünmekten alamıyorlar kendilerini, bir takılma ya uğradılar mı kızıyorlar da hınç bağlıyor karşılındakine. Belli ki kendileri başa geçse onlar da karşınlarını (muhaliflerini) sıkı altına, baskı altına alacaklar. Nedir öyleyse istedikleri özgürlük? Başa geçmek, diledikleri gibi kazanmak, duygularına göre yaşamak, kendileri gibi söyleyemeyenleri susturmak özgürlüğü mü? Ne duruyorlar, baştakilerin suyuna gitsinler, kolayca kavuşurlar o özgürlüğe.

Özgürlük, gerçekten düşünenler için bir gereksinimdir. Gerçekten düşünen kimse de duygularının tutsağı değildir, inandığını söylerken kimseyi gücendirmekten, asıllarını (menfaatlarını), çıkarlarını yitirmekten çekinmez, yaygın düşünceleri -salt çoğunluk böyle istiyor diye- denetlemeksizin taplamaz (kabul etmez), geçim kaygısıyla susmayı yeğlemez (tercih etmez), kendisi bir yalanla kandırılmak istemeyeceği gibi kimseyi de bir yalanla kandırmaya kalkmaz, doğru diye bildiğini söyler, gene yaşamda (hayatta) doğrunun gizlenmesi gereken durumlar olduğunu taplamaz...

Biz düşünmenin ne olduğunu bilmiyoruz. Çıkarımızı sağlamak için yollar ararız, ona da düşünme deriz, bir suçumuzu örtmek için birtakım yalanlar uydururuz, ona da düşünme deriz. Hindi gibi düşünmek de vardır. O türlü düşünceler için özgürlük gerekli değildir. Övgüler düzen yazar da "**Ne söylesem beğendiririm büyüklere kendimi.**" diye düşünür, öyle düşünmek için özgürlük gerekli değildir. Özgürlüğü gerektiren düşünme, çıkarlarımız, duygularımız ötesinde doğruyu araştırmak olan düşünmedir. Onu da pek göremiyorum.

Özgürlüğe edilecek en büyük kötülük, özgürlüğü bir konu diye ele alıp ozansı sözler söylemeye kalkışmaktır. Bu, uyutur özgürlüğü, bir ninni gibi. Bir kişi boyuna özgürlük sözü mü ediyor? Kapılıp da dediklerine çoşuvermeyin. Davranışına bakın. Çoğu öylelerinin, savaş koçaklamaları (destanları) düzüp de savaş çıkınca evlerine kapananlara benzer. Özgürlük de savaş gibidir, sözle, yırla olmaz, eylemle (action’la) olur. Bütün sıkıntıları göze alarak düşündüğünü söyleyen, yapan kişi eylemi ile kaçınıyor mu bundan, bilin ki gerçekten duymuyordur özgürlük gerekmesini, gerçekten vurgun değildir o, sevi (aşk) üzerine Mecnun’dan ne duymuşsa onu okumakla yetiniyor.

[Tarihsiz]

ŞURA- Eğitim bakanlığı bir ‘Maarif Şûrası’ topluyor. ‘Şûra’... Bu tilciği duyunca, yazılı görünce gülmem tutuyor. Sevinçten değil, sinirli bir gülüş, ağlamamak için gülme. Sorun çevrenizdekilere, gençlere sorun, yaşlılara da sorun, şûra'nın meşveret’e, müşavere ile ilintisini bilen bakalım kaç kişi bulacaksınız. ‘Kurultay’ diyemezler, ne olduğu kolayca anlaşılacak bir ad

arayamazlar, direnecekler, 'şûra' diyecekler. Biraz sıkıştırırsanız, "**Kökü bilinecek de ne olacak? Meşveret'i, müşavere'yi ayrı, şûra'yı ayrı öğrensinler gençler.**" deyiveriyorlar. Düşünce açıklığına, ışıklı düşünceye ermek için tilciklerin gelişigüzel değil, anlamları, birbirleriyle ilintileri iyice bilinerek kullanılması gerektir. Öyledir ya, düşünce açıklığını, ışıklı düşünceyi arayan kim? İri lakırdılar söylemek nemize yetmiyor?

Eskiden 'şûra' denmezdi, buna Türkçe bir karşılık bulunmuştu da 1950'den beri mi dönüldü o Arapça tilciğe? Değil. Öteden beri 'şûra' diyorlar. Arap yazısının bırakılıp Latin yazısının alınmasından önce 'şûra' demek doğrudu, savunulabilirdi. Okullarımızda Arapça öğretilirdi de onun için. Orta öğretim okullarından geçmiş bir kişi bilirdi o tilciğin anlamını, kökünü bilir, meşveret, müşavere, istişare, müsteşar ile bir soydan olduğunu bilirdi. Okullarımızdan Arapçayı kaldırdığımız gün, Arapça tilcikleri de Türkçe karşılıklarıyla değiştirmek gerektiğini anlayamadılar. **Şûraları gerçekten şûra diye mi kuruyorlardı?** Onu da sormalı. Eğitim işleriyle uğraşanların, bu konuda bir söyleyecekleri olan aydınların, düşünürlerin birtakım sorunları inceleyip düşündüklerini birbirlerine açıkça anlatmak için yaptıkları bir toplantı... Bu değildi ki şûralar. **Bakanın, bakanlık ileri gelenlerinin, onların görüşüne uyanların söylev çekip kendilerini gösterecekleri, alkışlanacakları bir toplantı. Öyle olunca da adının anlaşılmasında daha iyi değil mi?**

Şûra... Güzel, çok güzel! Türkçeye benzemediği, Türk ağzına uymadığı için dilediğinizce över, gözlerinizi süze süze, ya da bilginlik taslayıp kurula kurula söyleyebilirsiniz. Şu ayakta-kımı incelmışleri yok mu, 'öteki' yerine 'diğeri', 'söylemek' yerine 'ifade etmek', 'öldü' yerine 'vefat etti', 'uful etti' deyince düşüncelerini yükselttiklerini sananlar, işte onlar bırakmaz 'şûra' tilciğini, 'danışmak' kökünden, ya da Türkçe başka bir kökten bir karşılık üretemezler. Süslü söyleyecekler, bezeyecekler sözlerini...

Ne olur bunun sonu? Tilciklerin birbiriyle ilintilerini bilmeyi gerekli bulmayıp hepsini ayrı ayrı öğretmeyi isteyen düşünüşün sonu ne olur? Ne mi olur? Görüyorsunuz işte: Gençler 'günbegün diye, 'ayrıyeten' diye konuşur, onları aydınlatacak yüksek öğretmenler de **'fitri yaradılış'** diye yazı yazar.

[Tarihsiz]

BİLGİNLERİMİZ- Ne de çok bilginimiz var! Hepsi de kurula kurula "**Biz bilim adına konuşuyoruz,**" diyorlar, hepsi de "**Bilim böyle buyuruyor,**" diyorlar. Neymiş bildikleri, bilimleri? Hangi alanda ne yapmışlar? Orası belli değil, ancak bilgin oldukları biliniyor. Hani eskiden "**Şeyhin kerameti kendinden menkul**" derlerdi, onlarınki de öylesine. Bıraksınlar da kendileri değil, başkaları söylesin onların bilgin olduklarını.

"**Biz bilginiz**" diye ortaya çıktıkları için istiyorlar ki ne derlerse siz de saygı ile dinleyesiniz, en saçma savlarını (iddialarını) su götürmez birer doğru diye taplayasınız. Başları sıkıya geldi mi, karşılarındakini tartışmanın yolunu yordamını bilmemekle suçluyorlar. Neymiş tartışma-

nın kuralları, yolu yordamı? Gülmeyeceksiniz kendilerine, yanlışlarını yüzlerine vurmayacaksınız, **"Ben böyle değil, şöyle biliyordum ya, sayın bilgin böyle buyuruyor, demek ki böyledir,"** diyeceksiniz. Neredeyse yolda karşılaştınız mı önünüzü ilikleyip el kavuşturmanızı isteyecekler. Değil mi ya! Büyük bilgin, büyük önüt (üstat) geçiyor!

Bütün kanılara, düşünörlere saygı göstermeliymişiz, bir de bu çıktı başımıza. Düşünerek, inceleyerek bir kanıya varmış kişiye saygı gösterelim, peki, ona bir diyeceğim olmasın, ya karşımdaki usuna ilk gelen yanlış, saçmaya kanıp birtakım yasalar, kurallar çıkarıyorsa, ona da saygı mı göstereceğiz? Nereden duymuşlarsa duymuşlar bu **'bütün kanılara, düşünelere saygı gösterilir'** sözünü, işlerine gelmiş, düşünmezliklerini, bilgisizliklerini ortaya dökerlerken onun arkasına sığınmaya kalkıyorlar.

Benden beklemesinler saygıyı. Yalnız elimden gelmediği için değil, yersiz bulduğum için gösteremem o saygıyı. Topluma kötülüğü olur onun. Biri çıkmış yalan yanlış, saçmasapan sözler söylüyor, siz onun yanlışlarını yalanlarını, saçmalamalarını yüzüne vurmazsanız, onu alaya almazsanız, bir inanan bulunur ona, onu gerçekten bilgin sananlar çıkar. Bilime saygı göstermek gerektir, kendilerine bilgin süsü verenlere değil.

Ankara, 4 Mayıs 1957

BİLGİNLER- Samuel Butler, **"Bilimle uğraşanlar ikiye ayrılır. Bilmek isteyip de kendilerine başkaları inanmış, inanmamış, aldırmayanlar, bilgiye aldırmayıp da başkalarına bilgin gözükme isteyenler."** diyor.

Belli ki beğenmiyor ikincileri, taşıyor onları. Doğrusu beğenilecek kişiler de değildir öyleleri... Pek de ivmeyelim yargılamakta. Niceleri olur, gösteriş için başlarlar da, giderek bilim, gerçek bilim sarıverir içlerini. Dörüt alanında da öyle değil midir? Çok dörütmenler, ozanlar biliriz, tanınmak, alkışlanmak, daha genişçe yaşamak için çalışmışlardır. Bu dilekte olanlar, dörütlerinden çok, kendileri için başkalarının ne dediklerine, ne diyeceklerine önem verirler. Çoğunluğa beğendirecekler kendilerini, çoğunluğu etkileyecekler ki üne ersinler. Bu yüzden boyun eğerler çoğunluğun beğenisine, anlayışına. Genel beğeniye, genel anlayışa uymayan bir yapıt çabuk tanınmaz ki!.. Böyle tanınmak, alkışlanmak, akça kazanmak için çırpınanlar arasından değerli dörütmenler de çıkmamış mıdır? İşte Victor Hugo. Bilirim, çok ağdıklar (kursurlar) bulabiliriz onun yapıtlarında, çok yerlerde bayağılaşır. Gene de yadsınamayan bir büyüklüğü var. Bilginler içinde de böyleleri olamaz mı?

DÜZENLEYEN

CELAL SANCAR

11.09.2016

ANKARA